

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

listopad 2016

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u listopadového Kompostu. O tom, že konkrétní projekty na ochranu přírody a krajiny jsou věcí vrtkavou, není pochyb. Jeden z nejdůležitějších a v současné době nejoblíbenějších počínů - návrat divokých koní a dalších původních druhů zvířat do české krajiny (do rezervace u Milovic) sledujeme na stránkách našeho časopisu od samého začátku. O to víc celé

Z obsahu tohoto čísla:

Vrch Šibeník je o dvacet pytlů.....	2
Pozdrav z Festivalu ptactva.....	2
Fotografická soutěž o předplatné.....	3
Ve Strakonících se bude svázet.....	3
Chov kalifornských žížal.....	3
Putování Vodňanskem - 4. díl.....	4
Konec igelitových sáčků (?).....	6
Rostou?.....	6
Večer s dokumentem - 33. díl.....	6
Sčítání kání na trase mezi.....	7
Pozvánky listopad 2016.....	8
Na zvířatech záleží - Marc Bekoff.....	10
„Máme rádi zvířata?“.....	11
Listopadové zastavení.....	12
Superpotravina pro 21. století.....	13
Ekonomické vaření.....	13

této akci i lidem, kteří za ní stojí, fandíme. Že nemají zrovna na různých ustláno, jsme se mohli přesvědčit v říjnu. V polovině měsíce byl vyslán (určitě doporučeněhodný) [nejnovější díl](#) cyklu „Nedej se“ mapující zajímavé a místy až dojemné projekty symbiózy ochrany přírody a činností, které mají s výjimkou těchto situací na životní prostředí spíše negativní vliv (např. off-roady v bývalých vojenských újezdech). Součástí dokumentu byl i idylický pohled na vědce operující na milovické pastvině. V době vysílání dokumentu už byla známa událost, která na první pohled patří do jiného koutu světa. Při exkurzi německých dokumentaristů byla na pastvině objevena dvě pytlácká oka (více se dočtete [zde](#)). Při zjišťování bližších informací zjišťujeme, že motivem pachatele nemuselo být samotné poškození zvířat, ale mohlo jít o boj proti

Foto Břetislav Kocek

rozšiřování pastviny a tedy „znehodnocení“ některých pozemků. Celá kauza rovněž působí vzhledem k velké medializaci demonstrativním či zastrahujícím dojmem. Je těžké uvěřit, že se něco takového ještě dnes může stát, natož zkoumat případná kdo a proč... Každý z nás asi zažil podobná rozčarování, i když třeba v jiných oblastech a úrovních. A všichni jsme asi poznali, že věnovat jim přespříliš jakékoli energie je zbytečné. Někdy prostě musíme jít dál.

Přejeme všem (nejen v Milovicích) vytrvalost v hledání nové síly v situacích, které se této podobají, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/dokumenty

Ohlédnutí

Vrch Šibeník je o dvacet pytlů odpadu lehčí

Pro další pokračování kampaně „Uklidíme svět“, ke které se zatím pravidelně snažíme dvakrát do roka připojovat, jsme tentokrát vybrali lesy na okraji Strakonice. Vzhledem k menšímu počtu příchozích sběračů jsme se soustředili zejména na vrch

Foto -jj-

Šibeník. Zde je díky dobré dostupnosti z města pro kratší vycházky a napojení na Švandovu stezku poměrně velký pohyb lidí. Opět se však ukázalo, že samotný tlak výletníků nemá na lokalitu negativní vliv v podobě většího množství odpadků. I těsně u nejfrekventovanějších vycházkových tras bylo poměrně čisto. Nejvíce nepořádku jsme již standardně nalézali v blízkosti zahrádkářských kolonií. Pro ostřílené uklízeče nic překvapujícího, i když v podvědomí máme kdesi hluboko zakořeněno, že zahrádkáři by zrovna mohli mít k čisté krajině vztah a pochopení. Odpad(k)y mnohdy doslova odhazované přes plot tomu bohužel příliš nenapovídají.

Patnácti příchozím pomocníkům patří velké poděkování. Vážíme si toho, že ani chladné počasí je od dobrovolnické práce neodradilo. Podařilo se shromáždit 20 pytlů odpadu.

Patnácti příchozím pomocníkům patří velké poděkování. Vážíme si toho, že ani chladné počasí je od dobrovolnické práce neodradilo. Podařilo se shromáždit 20 pytlů odpadu.

Všichni jsme mohli vlastníma rukama vrátit lesu možnost odpočinku, kterou zde často využíváme. Užili jsme si i závěrečné posezení u ohně s občerstvením, které se stalo nedílnou součástí těchto akcí v okolí Strakonice. Na jaře se opět vrátíme a pomůžeme zase někde jinde. Budeme rádi, pokud se připojíte. -jj-

Pozdrav z Festivalu ptactva u rybníka Labuť

V neděli 2. října 2016 jsme se zúčastnili Festivalu ptactva jihočeských ornitologů pod vedením pana RNDr. Petra Pavlíka. Z obce Chobot jsme nejprve popošli kousek ke stanovišti kroužkovatele pana Jaroslava Fořta, kterému asistovala jeho paní. Chytilo se 30 ptáků, u sítí bylo použito vábení ptačím zpěvem z magnetofonu. Z kroužkovaných druhů jsme viděli nejprve budníčky menší. B. menší má zářez na 6. letce na rozdíl od b. většího (ten má zářez na 5. letce). Jedinečnou novinkou byla ukázka nalezeného hnízda budníčka - staví si jej na zemi v trávě. Ještě se mi nikdy nepodařilo toto hnízdo nalézt. Pro velký zájem fotografů přidržel pan Fořt kroužkovaného budníčka na chvíli u hnízda. Dále byly okroužkovány tyto druhy: kos černý (kroužek typu K), červenka obecná (kroužek typu TP), střízlík obecný (vážil skoro 9 g), pěnice černohlavá (mladý sameček s hlavičkou černohnědou) a tři druhy sýkor: lužní, modřinka (kroužek typu S) a koňadra (kroužek typu M). Další novinkou byla sýkora modřinka s enormně dlouhou spodní čelistí. Dozvěděli jsme se, že ptáci dokáží úspěšně krmit mláďata, i pokud jim zcela chybí spodní čelist. Pan kroužkovatel Fořt měl zkušenost i s jednonohou sýkorou, která žila jako zdravý pták. Pak jsme pokračovali k dalšímu kroužkovacímu stanovišti rodiny Loudových. Rybník Labuť tentokrát nenabídl žádné bahňáky, ale nechyběly volavky popelavé a bílé, ani potápka roháč - tu bylo možné pozorovat trochu netypicky i v letu. Cestou jsme viděli tři tabule naučné stezky autora Dr. Petra Šípka věnované hlavně ptactvu. Jedna z nich patřila obojživelníkům a zachycovala i páření vzácných skokanů ostronosých. V louce u rybníka Labuť se vyskytovaly housenky šípověnky hojné (*Acronicta rumicis*) a zlatohlávek tmavý (*Oxythyrea funesta*). Loudovi měli na kroužkování připravenou vlaštovku obecnou, pěnici pokřovní a rehka domácího. Protože déšť nabíral na síle, rozhodli jsme se pro návrat z akce. Podívala jsem se ještě rychle k rybníku na měkkýše - plovatku bahenní a škeble říční. Našla jsem i křížáka, ale neumím odlišit k. rákosního od k. plachého. Pan Pavlík rozdál spoustu materiálů a podal řadu informací. Nové bylo také to, že malé děti si houfně fotily ptáčky mobilními telefony. Děti byly ukázněné a měly zájem.

Budníček a jeho hnízdo, foto Eva Legátová

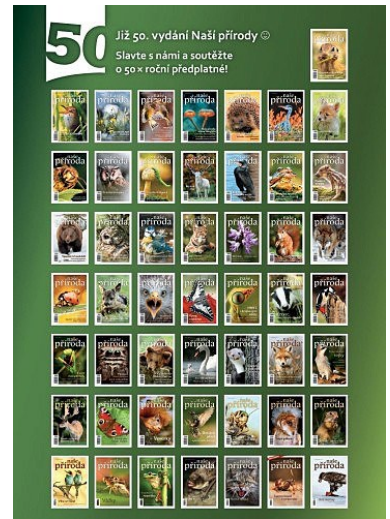
Eva Legátová

Překopávky

Fotografická soutěž o předplatné časopisu Naše příroda

Rádi cestujete, fotíte, soutěžíte, líbí se vám časopis Naše příroda a rádi byste získali jeho roční předplatné? Pokud jste na všechny části otázky odpověděli kladně, bude pro vás účast v této soutěži hračkou. Redakce časopisu Naše příroda nám poskytla jedno roční předplatné právě pro tento účel. Zároveň bychom rádi prostřednictvím soutěže obohatili i stránky našeho časopisu Kompost. Některé příspěvky tedy budou uveřejněny v budoucích číslech. Náplň soutěže bude směřovat k tématu, které bylo probíráno zejména v letních číslech – a to cestování za krásami naší země. Kritéria jednotlivých příspěvků jsme se rozhodli definovat takto. Bude se jednat o soutěž fotografií z libovolného místa České republiky se zvláštní přírodní hodnotou. U soutěžních příspěvků bude posuzována jednak kvalita samotné fotografie, jednak přírodovědná zajímavost zachyceného místa/lokality/objektu. Fotografie bude opatřena přibližně desetiřádkovým komentářem s popisem zachyceného. A to libovolnou formou. Příspěvky můžete zasílat na adresu jan.juras@knih-st.cz, budeme je shromažďovat do 15. listopadu. V prosincovém čísle představíme vítězný příspěvek, který vybereme ve spolupráci s redakcí Naší přírody. -jj-

Ve Strakonících se bude svážet bioodpad

Možná ještě před koncem roku 2016 budou mít strakoničtí obyvatelé novou možnost třídít další podstatnou složku komunálního odpadu. Dlouho diskutovaná myšlenka separace a svozu biologicky rozložitelného odpadu, která byla několikrát navrhována i v rámci Fóra zdravého města Strakonice, se pravděpodobně stane skutečností. Podobný systém už několik let běží v sousedním Písku. Byl zde jedním z klíčových faktorů snížení množství zbytkového komunálního odpadu, úspory finančních prostředků, snížení poplatků za odvoz odpadů a také dozajista přispěl k zisku ocenění Odpadový Oskar.

Foto Lucie Jurášová

Město Strakonice získalo finanční podporu ze Státního fondu životního prostředí, z které budou pořízeny nádoby na sběr bioodpadů. Ty budou umístěny jak v rodinné, tak v sídlištní zástavbě. Frekvence svozu těchto nádob se bude měnit s roční dobou. V zimním období budou v zástavbě rodinných domů sváženy 1x do měsíce, v sídlištní zástavbě pak 1x za 14 dní (velkoobjemové kontejnery dle potřeby). V letním období (březen – listopad) bude frekvence svozu dvakrát vyšší. V současné době ještě není znám způsob využití separovaného bioodpadu. Hovoří se o jeho smluvním poskytnutí jinému subjektu, ve hře rovněž zůstává vybudování kompostárny přímo na území města.

MÚ Strakonice ([zde](#))

Chov kalifornských žížal - pokračování

V [minulém čísle Kompostu](#) jste si mohli přečíst základní informace o chovu kalifornských žížal a jejich využití k přeměně domácích i zahradních odpadků v kvalitní humus. Řada lidí proti takovému chovu zbytečně brojí, protože si kvůli špatné informovanosti myslí, že cizokrajná žížala může negativně ohrozit naši přírodu. Jak jsme psali už minule, žádné takové nebezpečí nehrozí. Kalifornská žížala je příbuzná naší hnojní, ale nemůže se s ní křížit. Navíc nemůže delší dobu žít v zemi, neboť se jí brzy opotřebuje trávicí ústrojí.

Násada žížal (i s jejich vajíčky) se dodává v takovém množství, které stačí případně i pro více zájemců, pokud se domluví a chtějí se rozdělit. Samozřejmě, že se tím zpočátku poněkud prodlouží proces tvorby humusu. Objednávku lze učinit např. na www.vermikompostovani.cz ; www.zizaly.com ; <http://kalifornskezizaly.blog.cz/>. Pokud jde o kompostér, je vhodné si jej pořídit u zavedených prodejců. Mohu doporučit např. zde: www.ekonakup.cz nebo www.happyhemp.cz.

Kupovaný plastový vermikompostér je několikaposchodový, což je výhodné, protože dno jednotlivých částí je perforované a žížaly si samy prolézají tak, jak potřebují. V nejnižší části jsou odpadky v částečně rozloženém stavu, v ostatních částech se hromadí vzniklý humus. Dole se hromadí tekutina a dá se po otočení kohoutku vypustit.

Pěkný popis toho, jak celý proces probíhá, najdeme například [zde](#).

Pokud se někdo rozhodne pro vlastní experiment v menším rozměru, má také několik možností. Může si sám vyrobit ze dřeva bedýnky s proděravělým dnem tak, aby do sebe postupně sesedaly a zároveň bylo ponecháno místo pro tvorbu humusu (je potřeba počítat s výslednou vrstvou o mocnosti cca 10 cm). Vnitřní povrch se upraví proti prosakování, přičemž při výběru materiálu je nutno brát ohled na živé tvory a na výrobu nezávadného biohumusu. Spodní část musí být opatřena proti úniku tekutiny, a to tak, že celý vermikompostér postavíme na nějaký tábak apod.

V prodejně zahradních potřeb je možno najít různé květináky, které by se daly sesazovat. Vyzkoušel jsem koš na vodní rostliny. Dají se sehnat v různých velikostech, tvar může být čtyřhranný nebo i kruhový. Koš je potřeba zasadit do větší nádoby (ale jen nepatrně větší) – například do takové, která měla původně sloužit jako obal na květináč. Dá se použít i květináč, pokud je podložený miskou (aby neunikala tekutina). To vše je potřeba zakrýt i svrchu, aby byly žížaly ve tmě. Je to velmi dobrá možnost a není tak drahá. Vzniklý kompostér sice není víceposchodový, takže žížaly postupně vytvoří vysoký sloupec humusu, ale to nevadí – jednou za čas se všechna hmota vybere, žížaly a hrubé části se oddělí a vrátí zpět, jemný humus se použije a čeká se na vznik dalšího. Je dobré mít alespoň dvě sestavy – v jedné z nich pak převládá již hotový kompost, v druhé začínající. Můžeme využít i podlouhlé květináky a biokompost přikládat. Žížaly si samy prolézají do nového materiálu a za sebou zanechávají biohumus. Je vidět, že možností je poměrně dost.

Plastový kompostér a jeho díly - do horního se dávají odpadky, do spodních propadává jemný humus, v nádobě s kohoutkem je tekutina, foto -ah-

Tekutinu, kterou slijeme ze sběrné nádoby (pod kompostérem), lze skladovat v PET-lahvích. Hotový humus vydrží až do použití v nějaké nádobě, takže si můžeme rozvrhnout čas podle svého. Nic nám nebrání odjet na pár dní na dovolenou a svěřit vermikompostér někomu ze svých známých, případně jej nechat i úplně bez dozoru (máme-li jej dobře zabezpečený proti dešti apod.). Krmení přinášíme podle toho, kolik jej zrovna máme, humus odebíráme podle naší potřeby, a pokud se nic z toho příliš nenahromadí, na pár dnech nesejde. I tak je dobré, pokud majitelé vermikompostérů o sobě vědí a navzájem si (např. právě v době nepřítomnosti někoho z nich) vypomáhají, dělí se o násadu, o zkušenosti atd. A také je žádoucí, aby své vědomosti šířili mezi další své známé, protože je škoda, když se ve většině domácností bioodpad jen tak vyhazuje. Nejen, že se nevyužije, ale ještě se tím zbytečně přidává na skládky něco, co by tam nemuselo být. **Jan Šimáček**

Tekutinu, kterou slijeme ze sběrné nádoby (pod kompostérem), lze skladovat v PET-lahvích. Hotový humus vydrží až do použití v nějaké nádobě, takže si můžeme rozvrhnout čas podle svého. Nic nám nebrání odjet na pár dní na dovolenou a svěřit vermikompostér někomu ze svých známých, případně jej nechat i úplně bez dozoru (máme-li jej dobře zabezpečený proti dešti apod.). Krmení přinášíme podle toho, kolik jej zrovna máme, humus odebíráme podle naší potřeby, a pokud se nic z toho příliš nenahromadí, na pár dnech nesejde. I tak je dobré, pokud majitelé vermikompostérů o sobě vědí a navzájem si (např. právě v době nepřítomnosti někoho z nich) vypomáhají, dělí se o násadu, o zkušenosti atd. A také je žádoucí, aby své vědomosti šířili mezi další své známé, protože je škoda, když se ve většině domácností bioodpad jen tak vyhazuje. Nejen, že se nevyužije, ale ještě se tím zbytečně přidává na skládky něco, co by tam nemuselo být. **Jan Šimáček**

Putování Vodňanskem - 4. díl – Rybníky za horami

Při dnešním putování se zastavíme mezi místy, která byla popisována v minulých dílech seriálu. U rybníka Záhorského a jeho menšího bratra – Kačírku. Až při pohledu od rybníků samotných zjistíme, jak je název prvního z nich přiléhavý a vystihující. Lokalita přibližně čtyři kilometry západně od Vodňan je vlastně údolím při nivě řeky Blanice, obklopeným několika výraznými vrchy – Korázem, který se o něco dále zvedá ve Svobodnou horu, na opačné straně pak vrchy Blyštice a Radužel. O několik kilometrů dále severozápadním směrem pak vystupuje nad okolí mohutný masiv Skočického hradu. Oba rybníky jsou tak poměrně dobře ukryté a nebyť jizvy v podobě rovného úseku silnice II. třídy směrem na Prachatice, jednalo by se o dokonalou a hůře přístupnou oázu v zemědělsky poměrně intenzivně obhospodařované krajině. Tou jsou ale oba rybníky i tomuto navzdory. Větší z nich si dokonce se svým bezprostředním okolím vysloužil status přírodní rezervace.

Záhorský rybník s větvemi Zeyerova dubu a detailem kotvice plovoucí, foto -jj-

mokřadní společenstva, na severní straně oddělující Záhorský rybník od řeky Blanice, na opačné straně vstupující poloostrovitými formacemi do mělčin rybníka. Pouze z člunu nebo satelitního snímku je patrné, jak složitou mozaiku vytvářejí porosty rákosu a vrb popelavých v místech, kde voda přechází pozvolně v souš. Tato bažinatá zákoutí jsou hojně využívána vodními ptáky (labutí velkou, kachnou divokou, lyskou černou...) jako běžné útočiště i jako prostor k vyvádění mláďat. Čas od času je v této části aktivitou rybí násady odtržena část břehového porostu a putuje za pomoci větru po rybníce. V posledních letech se však daří držet hustotu rybí obsádky právě díky zvláštnímu režimu ochrany na přijatelné úrovni, což prospívá i celkové kvalitě vody.

Přírodní rezervace Záhorský rybník, založená v roce 1997, zahrnuje plochu rybníka a přilehlé mokřadní porosty. Jádrem území a hlavním předmětem ochrany jsou právě společenstva rostlin a živočichů při jihozápadním okraji rybníka. Ze zvláště chráněných druhů rostlin zde můžeme v průběhu roku narazit na rozpuk jízlivý, bublinatku jižní, ostřici vyvýšenou a přímo na vodní hladině na kotvici plovoucí. Lokalita je zajímavá několika zvláště chráněnými druhy hlodavců vázaných na vodní biotopy, dvoukřídlého hmyzu a brouků. Složitý systém zátočin a tůňek dobře chráněných před rybami pobřežní vegetací je rájem pro mnoho druhů obojživelníků. Za časně letních večerů se z této části mokřin nese na velkou vzdálenost koncert ropuch obecných a s nimi zelených i hnědých skokanů. Členité břehy využívá rovněž užovka obojková a ondatra pižmová.

Porosty rákosin a vrb směrem k rybníku Kačírek přecházejí v podmáčené komplexy olše lepkavé s bohatou vlhkomilnou květenou. Jedinou možností, jak překonat tuto část suchou nohou, je pěšina při severovýchodním břehu Kačírku. Z této spojnice můžeme obhlédnout jádrovou oblast zblízka. Jinak můžeme pokračovat dále po cestě a dostaneme se na hráze zmiňovaného druhého rybníka. Toto místo si také zahrálo ve známém filmu. Konkrétně hned v první scéně druhého dílu Princezny ze mlejna. Kromě dubů letních byly do hráze vsazeny rovněž břízy i nepůvodní dub červený. Rybník Kačírek je takřka celý obklopen podmáčenými porosty olší a bříz. Jeho břehy často navštěvuje a k lovu využívá volavka popelavá, mrtvé ve vodě ležící dřevo je shromaždištěm pro kachnu divokou.

Rybník Kačírek, v pozadí vrch Koráz, foto -jj-

Do popisovaných prostor mezi oběma rybníky se můžeme dostat i z druhého směru, ze zmiňované silnice na Prachatice. Zde nás ještě u odbočky do autokempu jistě zaujme druhý z památných stromů – Heritesův dub. Ten v minulosti téměř nepřežil stavbu zmiňované komunikace. Skrze hůře prostupný terén podmáčených olšin se dostaneme až k náhonu Záhorského rybníka, který byl prokopán z řeky Blanice několik set metrů nad Svinětickým mostem. Nepřehlédnutelné je poměrně rozsáhlé bahniště divokých prasat osazené kazatelnou, rostlinnou újedí i GSM fotopastí.

V blízkém okolí rybníků stojí za povšimnutí ještě vrch Blyštice, který sice netvoří mezi

Základní exkurzi do těchto míst nejsnadněji absolvujeme po žluté turistické značce z autokempu Pražák. Na hráze Záhorského rybníka a současně do prostoru přírodní rezervace vstupujeme v místě, které je zajímavé v několika ohledech. Objekt bývalé hájovny a pohodnice ztvárnila Vlasta Javořícká ve svém románu „Mezi lesy“ (viz též článek o této knize v [Kompostu č. 8/2013](#)). Společně s kempem a známou kulisou rybníka se skluzavkami se objevil také ve známé sérii „Chobotnice z druhého patra“. Ve stejném místě shlíží na hladinu rybníka památný strom – Zeyerův dub. O kus dál se můžeme odbočkou dolů k řece Blanici napojit na putování popisované v [minulém díle seriálu](#). Cesta po hrázi je vlastně vycházkou v područí mohutných dubů, které tvoří zdálky viditelnou krajinnou dominantu. Stromy jsou často využívány strakapoudem velkým a žlunou zelenou. Spatřit můžeme také velké množství veverek obecných a nad rybníkem občas přelétnuvšího ledňáčka říčního. Asi po půl kilometru cesty se dostáváme do míst, kde se po obou stranách hráze otevírají

ostatními vyššími kótami výraznější dominantu, ale zato je z většiny porostlý kvalitní mladší doubravou, což je v kontextu okolních lesů vítané zpestření. Je dobře patrné i světlejší barvou kopce ze satelitního snímku (stejně jako nižší partie vrchu Koráz). Na úpatí Blyštice nedaleko od autokempu můžeme ještě obhlédnout zaniklý lom, přes silnici u železniční tratě pak památník železničářů padlých při leteckém útoku na nákladní vlakovou soupravu v roce 1944. -jj-

Použitá literatura:

ALBRECHT, J.: Chráněná území ČR, sv. VIII., Českobudějovicko, Okres Strakonice, AOPK ČR, Praha, 2003.

Konec igelitových sáčků (?) a jak snadno se dají nahradit (!)

V Evropě se za rok použije více než 90 miliard umělohmotných sáčků. Každý Čech podle statistik spotřebuje průměrně kolem 300 tašek a sáčků za rok. Většinou na jedno použití. V nejlepší případě se ještě jednou či dvakrát použijí, poté putují do koše. Rozložitelnost igelitových sáčků přesahuje běžný lidský život. Zkusme se každý zamyslet, jak bychom mohli igelitové sáčky a igelitky, které v běžném životě používáme, nahradit. Lze to velice jednoduše. Než jdete na nákup, připravte si svoje vlastní sáčky a pytlíky doma, v obchodě vás pak nemůže nic překvapit.

Foto Andrea Sedláčková

Pro ty zručnější, doma vlastníčí šicí stroj, je výroba plátěných sáčků otázkou pár minut. Pokud nemáte ani stroj a ani nejste natolik zruční, abyste šili v ruce, můžete využít nápadu dvou slečen na hithitu a jejich [Frusacku](#).

Jelikož já doma šicí stroj vlastním a není mi lhostejné životní prostředí, sáčky různých velikostí jsem si ušila sama. Můžete na ně použít starou záclonu a tkaloun na zavázání anebo starší plátěnou tašku či tašku z netkané textilie (podrobnější návod naleznete [zde](#)). Před výrobou doporučuji ověřit přilnavost materiálu pro lepící etikety, bez nichž se v supermarketech neobejdete. Sáčky jsem v nákupních řetězcích vyzkoušela a zatím jsem se setkala

s pozitivními ohlasy typu: „To je ale praktické, pěkné, ušetříte životní prostředí.“

Takže než budete vyhazovat starou záclonu, protože se vám nelíbí její vzor, ještě ji zrecyklujte a využijte pro dobrou věc.

Pokud se vám myšlenka "nespotřeby" nových igelitových sáčků zamlouvá, ale přesto se vám do výroby vlastních trvanlivých nechce, je rozumným kompromisem také opětovné použití igelitových sáčků z minulé návštěvy obchodu (etiketu z váhy můžete pohodlně přelepit novou). **Andrea Sedláčková**

Rostou?

... Tak se ptali houbaři už od léta. Ti, kteří zavítali do areálu strakonického gymnázia, věděli už od září, že opravdu rostou. Profesor RNDr. Vojtěch Žíla, dlouholetý člen ČSOP (viz též článek o něm v [Kompostu č. 7/2012](#)) měl dobrý nápad. Spolu se studentem 2. B Alešem Jirsou vytvořili a stále obnovují „houbovou zahrádku“. Hodlají vytrvat až do prvního sněhu a na jaře pak zase zahájit od doby prvních smržů. Každá houba má svou tabulku s českým a latinským jménem a zprávou o tom, zda je k jídlu. Je zde mj. jedlá opěnka měnlivá a pro srovnání podobná, ale smrtelně jedovatá čepičatka jehličnánová. A s nimi více než sto dalších druhů, i velmi vzácných (např. lošák jelení). **Zdeňka Skalická**

Foto Zdeňka Skalická

Večer s dokumentem – 33. díl – „Budoucnost energie“

Dokument, který představíme dnes, výstižným způsobem shrnuje současný stav na poli přechodu společnosti k obnovitelným zdrojům energie. I když se situace v této oblasti vyvíjí kupředu velmi dynamickým způsobem, dokument „Budoucnost energie“ je možné považovat za aktuální i

přesto, že byl natočen v roce 2013. A to také z toho důvodu, že stav v některých koutech světa je oproti USA poněkud zpožděný.

Něco málo přes hodinu dlouhý snímek reflektuje lidskou společnost stojící na prahu nové éry, která je nazývána třetí průmyslovou revolucí. Pro nezavěšeného člověka se může tento obrázek jevit jako futuristická vize něčeho, k čemu se možná

Foto -jj-

jednou dopracujeme, ale bude to trvat ještě mnoho desetiletí nebo století. Film však přináší důkazy, že post-uhlíková společnost je dnes už spíše otázkou politické a celospolečenské vůle než technického a vědeckého pokroku. A nabízí k tomu jasné důkazy – v teoretické i praktické rovině. Odklon od fosilních paliv chápe jako nutnost pro záchranu lidstva před destruktivními následky globální změny klimatu. To poslední, co stojí v cestě, je už „pouze“ ohromný vliv nadnárodních energetických korporací, v jejichž zájmu je samozřejmě udržení současného stavu. Je tedy nasnadě, že náprava musí být uskutečněna odspodu – zejména změnou myšlení lidí, kteří rozhodují o tom, zda investují své peníze do obnovitelného způsobu získávání elektrické energie – ve svém domě, instituci, podniku, na úrovni samospráv nebo i výše. Inspirací mohou být pilotní, v současné době již zcela soběstačné a navíc ekonomicky výhodné projekty velkých rozměrů. Není tedy překvapením, že na světě již existují dokonce celá města fungující stoprocentně na obnovitelných zdrojích energie.

Jejich přehlídka je však pouze podtextem dokumentu. Ten také přináší konkrétní způsoby, jakými by měl být energetický status quo měněn, a pozitivní dopady, které bude tato změna mít pro společnost i životní prostředí. Bourá jeden z nejčastějších mýtů – strach ze ztráty pracovních pozic navázaných na fosilní průmysl. Již nyní průmysl obnovitelných zdrojů vytváří mnoho tisíc zcela nových pracovních míst - a to díky mnoha ambiciózním sociálním projektům i ve znevýhodněných oblastech.

Hlavní roli v celém procesu by měla samozřejmě sehrát solární energie, která je již dnes nejlevnějším zdrojem elektřiny. Třetí průmyslová revoluce by měla být zejména ve znamení decentralizace energetiky, efektivnějšího skladování energie a vytvoření energetické sítě umožňující sdílení energie mezi zeměpisnými oblastmi v různých denních i ročních dobách. Dokument „Budoucnost energie“ můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Sčítání kání na trase mezi Štěchovicemi a Katovicemi

V loňském [řijnovém Kompostu](#) jsem se dozvěděla o postupném poklesu dobrovolných sčítatelů kání. Po následné konzultaci s paní Hrdličkovou jsme se rozhodli ke sčítání připojit, ačkoliv nejsme dobří ornitologové. Máme několikaletou zkušenost se zimním sčítáním ptáků na Otavě v rámci Mezinárodního sčítání vodních ptáků. Zalíbilo se nám procházet vždy ve stejnou roční dobu tutéž trasu a sledovat mimo jiné její vývoj.

Úkolem sčítatelů kání je projít úsek dlouhý přibližně 5 km, a sice v polovině listopadu, ledna a března. Vybrali jsme si sedmikilometrovou trasu ze Štěchovic do Katovic. Jedná se převážně o polní cesty a místní komunikace. Z Katovic do Štěchovic jsme jezdili autobusem.

Poprvé jsme viděli 2 káně, následně také 2 a na jaře 3. Místa výskytu se zcela shodovala, což nás, jako laiky, zaujalo.

Listopadové a březnové sčítání bylo rodinné. V lednu jsem se vydala sama. Napoprvé jsme šli poslední kilometr za tmy, což se trochu nezdálo tříletému synovi (v té době již seděl za krkem a své odrážecí kolo rád půjčil sestře), ale jinak si děti procházku užívaly. Potřebnou energii na druhou polovinu cesty načerpaly na dětském hřišti v obci Novosedly.

Sčítání se nám líbilo a těšíme se na letošní procházky.

Štěpánka Čížková

Foto Čížkovi

Pozvánky - listopad 2016

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 4. a 18. 11., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Pokračují pravidelné farmářské trhy v nové lokalitě. Těšit se můžete opět na bohatou nabídku farmářských a regionálních potravin s důslednou kontrolou původu, řemeslné výrobky a občerstvení. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců na: farmarsketrhy.strakonice.eu. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

úterý 8. 11. - "Pokročilí"

čtvrtek 10. 11. - "Začátečníci"

Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská. Kurzy probíhají 1x měsíčně do května. Nenechávají na sebe, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 80 Kč. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné a Volyni.

Zelené otazníky - "Jaká je naše ekologická stopa?"

středa 16. 11., 18 hod., bývalý Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice)

Jaký vliv má každý jednotlivec na životní prostředí? Lze postavit rovnítko mezi "udržitelnost", "ochranu životního prostředí" a kvalitu života? Co znamená slovní spojení "ekologická stopa" a jak si ji můžeme změřit? Jaké jsou výsledky ekologické stopy Čechů a obyvatel dalších zemí světa? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět RNDr. Viktor Třebický, Ph.D. - dlouholetý odborník na téma ekologická stopa.

Adventní farmářské trhy

neděle 27. 11. a 11. 12., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Volné pokračování podzimních farmářských trhů. Sortiment bude doplněn tematickým adventním zbožím a občerstvením. Součástí akce bude bohatý doprovodný kulturní program. Bližší informace k termínu 27. 11. se dozvíte [zde](#). -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Z Vimperka na Boubín

Středa 2. 11.: Ing. Josef Pecka, šumavský průvodce: přednáška s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Originální origami krabičky

Pondělí 7. 11.: Tvořivý podvečer s Boženou Legátovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (barevné papíry, nůžky).

Zastavení v čase

Středa 9. 11.: Krátké setkání, ztišení, verše (Paul Verlaine), poetická próza (Jack London). Od 16:30 na pobočce Za Parkem. Viz též doprovodné články – [zde](#) a [zde](#).

Hraní na kantely

Neděle 13. 11.: další společné hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Deskové hry na pobočce

Pondělí 14. 11.: hraní **Scrabbu** (i pro úplné začátečníky) a **jiných deskových her**. Představíme i úplně novou: **Cacao**. 16:00 – 18:00 hod. v půjčovně v **Husově ulici č. 380** (lze přijít kdykoliv mezi 16. a 18. hodinou, třeba jen na podívání). Hrací potřeby budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní.

Zastavení v čase

Čtvrtek 24. 11.: **Krátké setkání, ztišení, verše** (Michal Štěpánek), **poetická próza** (James Herriot). Od 18:00 na pobočce Za Parkem. Viz též doprovodné články – [zde](#) (str. 13) a [zde](#).

Výlet s jarmarkem a zimním houbařením

Sobota 26. 11.: **výlet. Sraz v 6:50 před nádražím ČD, v 7:08 jede vlak do Písku** (s přesedáním v Ražicích). Tam se sejdeme s mykologem Liborem Hejlem a podíváme se v okolí po zajímavých druzích hub. Odpoledne **navštívíme charitní jarmark ve waldorfské ZŠ Svobodná**. Zpět jede vlak např. v 17:09 (s přesedáním v Protivíně) nebo v 18:26 (s přesedáním v Ražicích).

Strakonické příběhy XXXV.

Úterý 29. 11.: **Karel Skalický: Myšlenka domu spolkového**. Strakonický spolkový život let devadesátých. Stavba a otevření spolkového domu v roce 1896. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky, kteří by si mohli založit samostatný oddíl. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy** (mimo 18. 11., kdy schůzku vynecháme) **v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO**. **4. 11. půjdeme na hřbitov**, ozdobíme svíčkami opuštěné hroby a povíme si o svátku Dušiček. **11. 11.** budeme vyrábět ozdoby a dárky pro strakonický charitní jarmark, **25. 11. pojedeme do Domanic a pohrajeme si v naší oblíbené přírodní zahradě**.

Výstavka větviček

K určování nejen podle knih, ale i s možností konzultace - na pobočce v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce (Paměť strakonických stromů, Nejmilejší knihy aj.) a **prodej levných, zachovalých knih**. Otevřeno Po a Čt 13 – 18, St 8 – 12 hod.

Více na alena.hrdlickova@knih-st.cz nebo na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720). -ah-

Pozvánky odjinud:

2. konference Naše příroda - Téma: Voda v krajině

Úterý 29. 11., Clarion Congress Hotel Olomouc. Konferenci pořádá spolek Naše příroda z. s., pod záštitou Ministerstva životního prostředí a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Odborný program je připravován ve spolupráci s panem Ing. Janem Moravcem z Českého svazu ochránců přírody a dalšími znalci ze státních i nestátních institucí. Přednášky, které představí problémy i pozitivní příklady péče o vodu v krajině jsou určeny především pro posluchače z veřejné správy, akademické půdy a nestátních neziskových organizací. Vítání jsou všichni, kdo chtějí přijít! Více k programu se dozvíte [zde](#).

Drobné smetí

Je Šumava šedivá, nebo zelená?

Jedna z otázek v perexu velmi povedeného článku, který byl uveřejněn na serveru idnes.cz. Poetickým, nenásilným a srozumitelným způsobem reflektuje situaci na Šumavě z pohledu návštěvníka. Celý článek si můžete přečíst [zde](#).

Senátor Veleba se musí omluvit vědcům

Krajský soud v Brně 19. října potvrdil předchozí rozhodnutí okresního soudu ve Žďáru

nad Sázavou. Senátor Ing. Jan Veleba se musí omluvit prof. RNDr. Pavlu Kindlmannovi, DrSc. prof. RNDr. Jakobovi Hruškovi, CSc. a prof. Ing. Haně Šantrůčkové, CSc. za své výroky týkající se grantů k výzkumům na Šumavě. Více se dočtete [zde](#).

Nová aplikace Srážky se zvěří

Na adrese www.srazenazver.cz je k dispozici interaktivní mapa, jejímž výstupem by měl být celostátní přehled o druhovém složení sražené zvěře a úseků, kde ke srážkám nejčastěji dochází. Aplikace by měla propojovat informace dopravní policie, pojišťoven i účastníků tohoto druhu nehod. -jj-

I v letošní sezóně můžete podpořit akci Buteo

Akce Buteo (celostátní sčítání kání), o které jsme už několikrát psali (viz např. [zde](#)), bude i nadále pokračovat. Přispěli jsme k tomu i my, protože u nás se přidaly tři nové rodiny a pomohly tak doplnit snižující se počet sčítatelů. Metodiku sepsanou RNDr. Pavlem Řepou najdete [zde](#). Nejbližší termíny sčítání jsou 17. 11., 14. 1. a 18. 3. -ah-

Literární okno

Na zvířatech záleží – Marc Bekoff

Někdy si prostě přečtete knihu, i když už dopředu víte, že se z ní nic moc nového nedozvíte. Uděláte tak, protože tušíte, že by mohla být k užtku někomu jinému nebo někoho zajímat. Zároveň se však po celou dobu zamýšlíte nad tím, že největším problémem bude přimět dotyčné, aby si ji půjčili a přečetli. Dost možná proto, že je o závažném problému, o kterém mnozí nechtějí ani přemýšlet, natož s ním něco dělat. Minimálně první polovina knihy „Na zvířatech záleží“ pro mě taková určitě byla. Je vlastně fúzí etických, psychologických a sociologických poznatků o našem tristním vztahu ke zvířatům. Takových knih vyšla spousta, řekli byste si. Tato je zvláštní zejména tím, že je napsána biologem (konkrétně kognitivním etologem). Tedy člověkem, který je schopen na základě vědeckých poznatků posoudit onu často diskutovanou a zpochybňovanou schopnost zvířat cítit negativní emoce (strach, bolest, utrpení...). Asi tušíte správně, jak celá kniha vyznívá a proč pro mě nebyla žádným překvapením. To však není zdaleka všechno.

Po všeobecných úvodních kapitolách, rozebírajících historii a vývoj našeho vztahu ke zvířatům, pokračuje statěmi o právech, životní pohodě a vnímavosti zvířat. Dostáváme se ke konkrétním oblastem lidské činnosti, ve kterých jsou zvířata nejvíce využívána a zneužívána. Část knihy je věnována tzv. utilitarianismu, to jest pohledu, kdy sice vnímáme příkoří, ale obhajujeme je zisky pro společnost, které podle nás převažují nad újmou na zvířatech. Za tento, v některých izolovaných případech jistě opodstatněný způsob uvažování, však v dnešní době schováváme naprosto všechno, čeho se na zvířatech dopouštíme. A to je vlastně prazákladem celého velkého problému. Typickým příkladem je např. naše všudypřítomné dělení zvířecí říše na druhy, které jsou našimi společníky, a na ty, v jejichž případě je podle nás obhajitelné libovolným způsobem je zneužívat pro naši vlastní potřebu.

Velmi zajímavá je kapitola o divokých zvířatech, kdy je náš vztah k nim vysvětlován na příkladu reintrodukce vlků. Kromě dalších částí knihy o tématech, které jsme rovněž často probírali na stránkách našeho časopisu (zabíjení zvířat pro jídlo, vivisekce, kožesinová zvířata) mě velmi upoutala výstižnost a názornost kapitoly o zoologických zahradách, které jsou ještě velmi často vnímány jako instituce zvířatům pomáhající. Skutečnost je však v drtivé většině případů od této iluze na hony vzdálená. Autor knihy na základě mnoha výzkumů dokládá, že deklarované pozitivní efekty zoologických zahrad neodpovídají skutečnosti. Množství průzkumů např. ukázalo, že většina lidí navštěvuje zoologické zahrady jen pro pouhé pobavení a jejich vzdělávací potenciál je zanedbatelný. Navíc ZOO ukazují život divokých zvířat v naprosto nestandardních podmínkách, což velmi citlivě prožívají zejména malé děti, které ještě nemají pohled na situaci zdeformovaný naučeným vnímáním dospělých. Rovněž údajné působení zahrad v záchraně ohrožených druhů je spíše symbolické. Od počátku 20. století bylo skutečně již téměř 150 reintrodukčních programů, přičemž pouze 11 % z nich se dá označit za úspěšné. Prostředky na tuto činnost jsou pouze zlomkem celkových nákladů. Např. ZOO v San Diegu vydala za posledních 10 let 55 miliónů dolarů pro styk s veřejností (reklama apod.), do studií ochrany divokých zvířat investovala pouhých 17,6 miliónů. Autor rovněž spekuluje nad etikou financování těchto institucí, když by

měly být v první řadě chráněny ohrožené biotopy, z nichž většina zvířat v zoologických zahradách pochází. Dále uvádí, že pokud by zahrady myslely vypouštění zvířat zpět do volné přírody opravdu vážně, omezovaly by jejich kontakt s lidmi, zajistily by jim rozsáhlejší výběhy napodobující přirozené prostředí a připravovaly by zvířata na zabíjení živé potravy. Drtivá většina zoologických zahrad je pouhým výdělečným podnikem, který se snaží přilákat k návštěvě co možná největší množství návštěvníků. -jj-

„Máme rádi zvířata?“

Už dlouhou řadu let je mým oblíbeným autorem **prof. RNDr. Otakar Štěřba, CSc.** Z jeho knížek se toho člověk vždycky hodně dozví a navíc se potěší tím, s jakou svěžestí a vtípem je to všechno podáno. Asi nejvíc se mi líbí autorova upřímnost, která ho sblíží se čtenářem – s jeho hledáním, pochybnostmi, omyly, ale i s nalézáním řešení a s vyladováním postoje k ostatním lidem a k přírodě.

Je velká škoda, že některé starší knížky pana Štěřby jsou už v mnoha knihovnách vyřazené z fondu. Málo se půjčují (asi proto, že ti, kdo už některou četli, si ty další rovnou koupili domů), takže při vyřazovačkách se jeví jako „ležáky“. U nás na pobočce také nemáme všechno, protože do malých knihoven se vejde v rámci každého oboru jen několik titulů. Ty, které mám k dispozici, ale pilně nabízím - hlavně „**Pramen života**“, kde se mluví nejen o vodních tocích a nádržích, ale např. i o vodě, která prosakuje podloží a i na ni se dokážou vázat různé druhy živočichů, velice zvláštních a zajímavých. A také vždycky hned upozorňuju na další a na to, odkud by se daly půjčit.

S tématy probíranými v Kompostu asi nejvíc souvisí nenápadná brožurka „**Máme rádi zvířata?**“ z roku 1996. Někteří čtenáři se v ní poznají – hlavně ti, kteří mají lásku k přírodě spojenou se sběratelskou vášní. A pro ty, kdo to tak nemají, je zajímavé si o tom něco přečíst. O. Štěřba podrobně vypráví o svých dětských letech, o tom, jak v dobrém úmyslu co nejlépe přírodu poznávat často některému zvířeti proti své vůli ublížil a bylo mu to pak líto. Jak se jeho záliby a postoje během života měnily, co veselého i smutného zažil při své vědecké práci, co by dnes dělal (a dělá) jinak. Přináší i konkrétní návrhy, jak by

Daman, foto -ah-

se například dalo postupně změnit zaměření zoologických zahrad, jaké by doporučoval názorné pomůcky při výuce, co se osvědčuje v ochranářské praxi, atd. Knížka je doplněna **obrázky Zdeňky Krejčové**, která je také mojí oblíbenou autorkou – líbí se mi, že stejně jako pan Štěřba umí zaujmout, aniž by se podbízel. Není divu, že často ilustruje právě knížky zaměřené na přírodu (v poslední době např. ve dvojici se spisovatelkou Irenou Gálovou). Myslím, že s přírodou je to to samé - že co nám předvádí, to může být jak chce líbivé, a přesto to díky její opravdovosti nikdy není kýč. Na ukázkou z knížky jsem vybrala dva úryvky týkající se dětí a mylného dojmu, že je lze učit lásce k přírodě zavíráním zvířat do klecí. I kdyby se v nich měla relativně dobře, vždycky je lépe nechat je na svobodě a k osvětě využít dnešních obrovských možností filmování atd.:

„... Když u mne otec zpozoroval hlubší zájem o ptáky, začal ho intenzívně podporovat. Snad doufal, že tak přijdu k rozumu, začnu se učit, a přece jednou budu lesníkem, jak si vždy přál... Hned první den jsme nachytali mnoho zvonků, několik koňader, dvě tři modřinky a také vrabce. Ti však byli mnohem opatrnější, než jsem si o nich myslel. Byl jsem nadšením bez sebe. Za oknem jsem stával celé hodiny a čekal, až přiletí vytoužený pták. Například dlask, jikavec nebo něco ještě vzácnějšího. Zlobili mě zvonci, kterých bylo v bedýnce vždy několik současně, a sotva jsem je vypustil, na meruňce se trochu otřáslí a přiletěli cpát si břicha znovu... První zimu jsem si jednotlivé druhy ptáků dával do voliéry na chodbě v prvním poschodí našeho domku. Vyrobil jsem ji z drátěného pletiva, strop měla pokrytý hobrou, aby si chovanci nerozbíjeli hlavičky, a na dně byl písek. Uprostřed stál rozvětvený vršek stromu, byla tam krmítka, napajedlo, prostě všechno, jak má být. Zdálo se mi, že i ptákům se tam líbí. Hladoví zvonci se vrhali na ptačí zob snad ještě dříve, než si stačili uvědomit změnu stavu. Byl jsem rád, že jim chutná... Když jsem zkrotlého ptáka pouštěl na svobodu, sledoval jsem, jestli mě pozná a jestli bude chtít zpátky. Niky se to nestalo. Na balkóně jsem mohl mrznout třeba hodinu a nabízet dlaň semence, ale ani ten nejkrotší zvonek se nikdy nevrátil... Chtěli se milovat, rozmnožovat, chtěli svobodně létat...“

„... Nic jiného, než muzea s živými zvířaty. Rozporuplné instituce, milované dětmi a nenáviděné Jackem Londonem. ale nejenom jím... Kdosi se tu schovává za roušku vzdělávání, osvětové činnosti, a veřejně při tom trápí žirafu, která má místo křovinaté buše jen malou ohradu. Medvěd stojí na betonovém podstavci a celé hodiny se kývá zprava doleva. Děti se tomu smějí. K čemu směřuje taková výchova? A slon, upoutaný řetězem za odřenou nohu,

má také někoho vychovávat? Jeden ředitel zoologické zahrady, v zuřivé snaze zabránit vydání této knížky, se dovolával pěti milionů návštěvníků, kteří za rok projdou pražskou zoologickou zahradou, a vydává to za úžasný výchovný úspěch. O jakou výchovu však má jít? Chceme takovou výchovu? Je pravda, že všem těm lidem se zvířata v ZOO líbila. Ale právě v tom je zakleta zákeřná nešťastnost zoologických zahrad... Často také slyšíme tvrzení, že zoologické zahrady zachraňují vymírající druhy velkých zvířat. Jenomže k tomu je zapotřebí úplně jiných, nesmírně náročných programů, odehrávajících se v přírodě. Divím se ostatně té drzosti, ochudit stádo vymírajících tvorů o několik posledních kusů, a ještě z toho dělat zásluhu...

... Mohou v nich být i nadále některá domácí zvířata, s nimiž veřejnost, zvláště děti, mohou přicházet do těsného styku. Měla by zde být filmová střediska, přednáškové sály, kurzy o životním prostředí, o přírodě, a ještě dlouho po likvidaci zoologických zahrad dnešního typu by zde měl být připomínán celý proces jejich přeměny..."

Mám ve zvyku psát do zásoby a právě tenhle článek je z těch starších, zatím neuveřejněných. Dlouho jsem se totiž rozhodovala nad výběrem úryvků (ne, že by se mi žádné dost dobře nehodily, ale právě naopak - je jich takových až moc). Teď jsem práci na příspěvku urychlila z toho důvodu, že máme v tomto čísle v předcházejícím článku upozornění na jinou knihu s podobnou tematikou a byla by škoda nepostavit oba autory vedle sebe, když se tak dobře doplňují. **-ah-**

Listopadové zastavení

Pomalou končí rok, v němž jsme si připomněli kulatá výročí několika básníků. Z těch, o kterých jsme si povídali při různých akcích na pobožce nebo jsme o nich psali (buď v Kompostu, nebo na webu ČSOP Strakonice v oddílu „[Co nebylo v internetovém časopisu Kompost uveřejněno](#)“) můžu jmenovat například Karla Havlíčka Borovského, Jana Nerudu, Josefa Horu, Jana Vodňanského, Františka Gellnera, Karla Václava Ráise, Julia Zeyera, Zdeňka Svěráka, Jana Čarka, Jiřího Suchého, Williama Shakespeara, Rabíndranátha Thákura, Paula Verlainea, Václava Renče, Jaroslava Seiferta, Františka Hrubína...

V tomhle výčtu by se dalo ještě pokračovat, ale protože čtyři jména uvedená na jeho konci spojuje jedna slavná „listopadová“ báseň, zastavím se u nich: **Paul Verlaine** napsal „Podzimní píseň“, která se dočkala mnoha překladů do nejrůznějších jazyků včetně češtiny. Na internetu se dají některé varianty najít (viz [zde](#)) a stojí za to si je přečíst a porovnat. Je obdivuhodné, jak se autorům podařilo pokaždé jinak a nově vystihnout původní náladu. Vybrala jsem překlad Františka Hrubína z roku 1945, ale pro zajímavost přidávám i úryvky od Jaroslava Seiferta a Václava Renče. K ukázce od V. Renče (o němž jsem psala i v nedávném [Zářijovém zastavení](#)) bych chtěla dodat ještě pár slov týkajících se okolností vzniku. Ve výboru „**Podoben větru**“ vzpomíná v úvodu Renčův přítel a spoluvězeň **Josef Hošek** na to, jak o Verlainově písni spolu mluvili a překlad první sloky byl pak napsán špačkem tužky na lístku klozetového papíru.

Přečteme-li si z Renčova díla něco více, shledáme, že jen málokteré jeho básně vyjadřují „podzimní“ stesk, žal a beznaděj. Častěji vyznívají vyrovnaně, i přes skutečnost, že vzešly od nespravedlivě stíhaného, trpčícího člověka. Např. v básni „**Noc na společné cele**“ sice Václav Renč píše: „... čím si nikdy nebude dost jíst: že láska trvá ze sebe a v sobě...“, ale v „**Tak sám a vzdálen**“ děkuje za svobodu, jež „v srdci jásá, i když ústy sténá...“, v „**Jitřní**“ mluví o srdci, v kterém zraje „mír studánkový“. A jeho „**Úděl**“, o tom, že „*Hru odvážnou mi bylo dáno hrát...*“, končí slovy: „... odlévat klíč, jenž jednou otevře i zem i čas i srdce člověkovu. Zaplaven bouří slov hledám své slovo“. **-ah-**

Poznámka: Delší verzi článku s podrobnějším komentářem a plným zněním citovaných básní si můžete přečíst [zde](#). Dva další články k literárním výročím viz [zde](#) a [zde](#).

Paul Verlaine: Podzimní píseň

(překlad – František Hrubín)

Jdou žaly, jdou
za violou,
blouzní po ní,
ze srdce rvu
tu měkkou hru
monotonní.

Čas do mých rán
úderem hran
s hodin bije,
všechno to tam,
zbyl jsem tu sám,
k pláči mi je.

Jdu prokřehlý
a vítr zlý
krutým svistem
žene mě dál,
jak by si hrál
s mrtvým listem.

První sloka v překladu Václava Renče:

Svých houslí tón
jak dlouhý ston
podzim roní
V mé srdce vřál
svůj lehký žal
monotónní

Foto Břetislav Kocek

Druhá sloka v překladu Jaroslava Seiferta:

Bledý jsem stál
a vzpomínal,
přešel čas,
teď v pláči sním,
když uslyším
hodin hlas.

Superpotravina pro 21. století

Tzv. superpotraviny se staly modlou posledních několika málo desítek let. Většina z nás je používá jako náplast na chybné stravovací návyky. Žijeme v naivní představě, že existuje drobná, pilulce podobná poživatina, která by nám pomohla uchovat pevné zdraví a umožnila nám dožít se vysokého věku. Případně obojí najednou. A také by nás měla odvést od zodpovědnosti za náš životní styl. Zkrátka měla by fungovat jako kompenzace naší neochoty něco na životním stylu měnit.

Pokud se podíváme na oficiální definici pojmu „superpotravina“, zjistíme, že vlastně žádná taková věc neexistuje. Jedná se pouze o marketingové označení určité skupiny potravin (většinou exotických plodů rostlin nebo jejich výtažků), u kterých je udáván vysoký obsah výživových látek a tím i potenciálně pozitivní vliv na naše zdraví. Jistě existují plodiny nebo potraviny, které takové vlastnosti mají. Má to však několik háčeků. Často se může jednat o vysoký obsah pouze jedné konkrétní nebo úzkého spektra živin. Většinou jde logicky o finančně nákladnou surovinu. A v neposlední řadě jí konzumujeme tak málo, že může mít jenom stěží výraznější pozitivní vliv na naše zdraví. Co je však nejpodstatnější - žádná potravina, kterou konzumujeme jako doplněk nebo koncentrát v malém množství, nepřebije zbývající chybně poskládaný jídelníček. Odtud také často používané (a jediné legislativně povolené) označení „potravinový doplněk“. Superpotraviny by zkrátka měly být doplněním nebo vyladěním dobře sestaveného stravovacího režimu. V opačném případě nám stejně nepomohou. Největší úskalí spočívá v tom, že víra v ně nás odvádí od skutečných problémů v oblasti výživy a že superpotravinám přiznáváme větší moc, než ve skutečnosti mají.

Foto -jj- Jistě, že existuje celá řada potravin, které mají řadu zajímavých a pro naše zdraví výhodných parametrů. Nemyslím si, že je nutné kvůli tomu rozhýbat kola jednoho konkrétního potravinářského odvětví a ze svých peněženek tahat nehorázné sumy za exotické produkty, které by nás měly spasit od našeho destruktivního západního způsobu života. Naopak jsem přesvědčen, že kolem sebe máme celou řadu levných, všudypřítomných a takřka zázračných potravin, které nám mohou zajistit pevné zdraví a prevenci mnoha závažných chorob dneška. Pokud se však na ně soustředíme a pochopíme, že je výhodné jejich co možná největší zastoupení v jídelníčku na úkor potravin, které se tváří nevinně, ale z dlouhodobého pohledu nás zabíjejí. Pokusím se celý tento princip vysvětlit v jednoduchých heslech na potravině, kterou všichni dobře známe, a pro mě je to jeden z příkladů „superpotraviny“ 21. století.

Jablko - energetická hodnota 238 kJ/100 g (dietní potravina), vysoký obsah vlákniny (snižuje hladinu cholesterolu, zpomaluje vstřebávání cukrů, má hubnoucí efekt, čistí střeva), vysoký obsah vitamínu C (podporuje imunitu), vysoký obsah draslíku, vápníku a hořčíku... Častá konzumace jablek přispívá ke všeobecnému zlepšení zdraví - fungují v prevenci rakoviny nebo srdečně-cévních chorob. Můžeme je využít v prevenci i léčbě cukrovky II. typu, při hubnutí i sportovních aktivitách. U této potraviny doslova platí - čím více jí zkonsumujeme, tím pozitivnější vliv na naše zdraví bude mít. Předávkování je takřka nemožné... -jj-

Ekonomické vaření

Ekonomické vaření bylo tématem úvodních kurzů zdravého vaření nové sezóny ve Strakoniciích a v Blatné. Jedná se o způsob plánování jídelníčku, kdy vaříme naráz větší množství levné základní suroviny (většinou luštěniny, případně obiloviny) - většinou se složitějším způsobem přípravy (namáčení, delší var atd.). Uvařená potravina, kterou rozdělíme na menší části uchovávané v ledničce, případně v mrazáku, pak slouží jako výchozí produkt pro přípravu rozmanitých druhů pokrmů. Typicky libovolná luštěnina se stává základem pro tvorbu pomazánky/karbanátků/přílohy/polévky... apod. My jsme zvolili univerzální cizrnu a kromě třech základních forem využití jsme vyzkoušeli poměrně novou záležitost - cizrnovou vodu (aquafabu), která zejména při pečení funguje obdobně jako vaječné bílky.

Cizrna na paprice

Ingredience: cizrna (200 g v suchém stavu), cibule, půl velkého pórků, šťáva z poloviny citrónu, rostlinná smetana (250 ml), pepř, sladká paprika (2 lžice), sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Cizrnu uvaříme dle základního postupu: Přes noc namočíme, vodu slijeme a uvaříme v nové vodě doměkka. Vodu solíme až cca 15 min. před koncem varu. Pokud ji použijeme jako aquafabu, solíme až slitou cizrnu. Stranou si připravíme rostlinnou smetanu, ve které rozmixujeme hrst uvařené cizrny. Na oleji orestujeme nadrobno pokrájenou cibuli dozlatova. Přidáme pokrájený pórek a restujeme

do změknutí. Ke konci restování přidáme sladkou papriku, osolíme, opepříme a přidáme uvařenou cizrnu. Zalijeme rozmixovanou směsí smetany a cizrny a přidáme citrónovou šťávu. Krátce povaříme a požadovanou konzistenci dotvoříme přidáním vody nebo rozmixováním dalšího malého množství cizrny s trochou omáčky.

Cizrnové oříšky

Ingredience: cizrna (150 g v suchém stavu), sójová omáčka (2 lžíce), tmavé krémové balzamik (2 lžíce), rostlinný olej

Postup přípravy: Cizrnu uvaříme dle základního postupu (viz výše). Připravíme si směs sójové omáčky a krémového balzamika v poměru 1:1, kterou vmícháme do uvařené cizrny. Ochucenou cizrnu vsypeme na olejem vymazaný plech a zapékáme na 230 °C dokřupava. Občas promícháme. Případně opékáme na pánvi.

Kokosky z cizrnové vody, foto -jj-

Cizrnový salát s fenyklem

Ingredience: cizrna (150 g v suchém stavu), 2 rajčata, cca 4 listy římského salátu (nebo podobné množství jiného listového salátu), cibule, půl bulvy fenyklu, sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Cizrnu uvaříme dle základního postupu (viz výše) a necháme vychladnout. Cibuli nakrájíme na půlkolečka, fenykl na tenké plátky. Obojí osolíme, orestujeme na oleji doměkka a necháme zchladnout. Rajčata nakrájíme na tenké plátky a salát nakrájíme nebo natrháme na podobně velké kusy. Vše promícháme a podáváme.

Kokosky z cizrnové vody (aquafaby) – 2 plechy

Ingredience: koncentrovaná cizrnová voda (150 ml), moučkový cukr (100 g), strouhaný kokos 150 g, xanthan (lžíce), popř. stejné množství škrobu

Postup přípravy: Koncentrovanou cizrnovou vodu připravíme uvařením 500 g suché cizrny v cca 1 l vody (v případě vyvaření jí malé množství přidáme). Necháme ji vychladnout a asi ve 150 ml rozmícháme lžící xanthanu. Směs vyšleháme ručním šlehačem na hustý sníh. Za postupného přidávání moučkového cukru dále šleháme. Kokos do směsi vpravíme opatrným zamícháním. Na plech vyložený pečicím papírem tvoříme hručky cukrářským sáčkem nebo lžičkou. Pečeme (sušíme) na 130 °C do růžova. Po vychladnutí vložíme do vzduchotěsné nádoby. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková,

Eva Legátová, Jan Šimáček, Zdeňka Skalická,

Andrea Sedláčková, Štěpánka Čížková,

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2016

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

